

A litéri református templom

2009 július 25. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Magyar Nemzet szombati magazinjának egyik legérdekesebb sorozatát közöljük le folytatásokban, melyben a remek Ludwig Emil megmutatja nekünk a rejt?zköd? Magyarország eldugott kincseit, melyek mellett sokszor figyelmetlenül elhaladunk a mindennapi rohanó életünk során. Vigyázzunk ezekre a páratlan kincsekre, hiszen ezek a kincsek alappillérei szeretett Hazánknak.

A Bakony széles déli talpazatánál, ahol a Séd-patak nagy kanyart leírva mély árkot koptatott magának a mészk?sziklás, alább löszös-agyagos fennsík talajába, éppen fél tucat Árpád-kori eredet? település sorakozik. Templomaik a többnyire református lakosság hitéletét szolgálják. Sóly román kori egyházát már bemutattuk e sorozatban; Vilonyán inkább, Papkeszin kevésbé, de szintén megmaradtak középkori részletek az újjáépült református templomokon, míg Berhida és Királyszentistván kálvinista hívei új egyházakat emeltek maguknak a XVIII–XIX. században. A legérdekesebb mind között a Litér községben álló újkori templom, amely különleges érték? m?vészeti látnivalót rejteget.

A ma 1800 lakosú Litér neve – amely egy 1082-re antedatált XIII. századi okiratban t?nik föl el?ször – a német Ritterb?l származik. A lovag jelentés? szó eredete könynyen magyarázható a Szent István felesége, bajor Gizella kíséretében a veszprémi királynéi várba, illetve a környez? királyi birtokokra érkez? német lovagok letelepedésével. Az 1296-ban is említett falunak abban az id?ben már tekintélyes temploma volt, amit a bel?le megmaradt egyetlen részlet, a díszes déli kapuzat meggy?z?en bizonyít.

Oklevélben csak jóval kés?bb, 1472-ben szerepel a község Szent Kereszt-plébániája, amelyet az 1547-ben a környéket végigpusztító török had rombolt le. 1582-ben romként írták össze, kés?bb sem építették újjá; az elhagyott településre 1732-ben visszatér?k egy tizenhat évvel kés?bb kelt jegyz?könyvben boltozott szentélyér?l tesznek említést.

A litéri reformátusok el?ször fából készítettek maguknak egyházat 1735-ben, ám ez az építmény 1757-ben leégett. Végül 1784-ben kaptak engedélyt a veszprémi püspökségt?l új k?templom építésére; ez látható ma is a község f?utcája közelében. A nyugati végén álló tornyot (amely 1794-re készült el) barokk órapárkány díszíti, amúgy az egész épület dísztelen. A felt?n?en hosszú, egyszer? téglalap formájú, fehérre meszelt hajó tengelye kelet felé mutat, ami arra utal, hogy az épít?k követték a középkori hajó alapját, és talán maradék felmen? falaiból is felhasználtak.

A templomkertben, a déli oldalon látható a román kori épület eredeti bejárata, amelyet 1961–62-ben bontottak ki a barokk falazatból. A felismerhetetlenségig bevakolt, faragott k?építményt hat évig tartó tudományos munkával rekonstruálták, és restaurálták Lévárdy Ferenc m?vészettörténész és Szakál Ern? szobrász-kutató vezetésével. A XIII. századi kapuzat két periódusban keletkezett. El?ször a tatárjárás el?tt készült egy enyhén csúcsíves formájú, kétlépcs?s béllet? bejárat, amelyet az 1250–60 közötti években átalakítottak, a régi elé állítva még egy, sokkal díszesebb oszloppárt, amelyek talpa két fekv? k?oroszlánon nyugszik. Az átfaragott bélleteket Szent Jakab és Szent Péter apostolok szobraival emelték jelent?sebbé, a kapu fölötti kora gótikus vimperga – háromszög? oromzat – által közrefogott, csúcsíves timpanonban pedig (eredetileg) a két angyal közt trónoló Sz?z Mária domborm?v? alakjával tették teljessé a templomi bejárat ünnepélyességét. (Sajnos ez áldozatul esett a protestáns képrombolásnak.)

A litéri templom hét és fél évszázados díszkapuja távoli nyugat-európai, német és francia területekkel kapcsolja össze az Árpád-kori Magyarországot.

Ludwig Emil, mno.hu

Ajánló